

Béketűrés

Társaságban nemrég szóba került: ha valaki fáradt, mert már szeme sem bírja a betűket, nemhogy róni, de olvasni sem azokat, mihez fog? Tegyük föl, hogy igazi költő, aki éppen azt hiszi magáról: megalkotta az új Szeptember végén-t, mérnök, ki korszerűbbet tervezett az Eiffel-toronytól, festő, kinek a Libanoni cédrus-hoz már nincs kedve elzáródolni, kisiparos, ki beleunt a fröccsöntésbe, riporter, kinek már saját szavai sem visszhangoznak agyában, fűtő, ki egészen addig figyelte, fűt-e vagy robbanni készül a régi kazán, állatkerti takarító, kinek már nem kell az oroszlan sem, karikaturista, ki – kitekerde agyának egyébként is furcsa kontúrú kanyarodványait? Nohát: folytassuk? Egyszóval: ez volt a kérdés ezúttal, nem a lenni vagy nem lenni. Szóba került a kertészkedés, a lepkegyűjtés, a lóverseny, majd végül a kártya is.

Szemem fölcillant: képzeljétek, akkor én passziánszozom! Nem volt hangos röhej, csak egyik indignáltan megjegyezte, hogy szerinte csak az öreg úriasszonyok játszzák ezt, azok is csinálnak közben, hogy kijöjjen, aminek kell. Végighallgattam az ellenvetéseket, majd szükségesnek véltem közölni, hogy a kompánia derék tagjai a passzióval tévesztik össze a nemes semmittevést, holott annak a türelemhez több a köze. Előnye, hogy az ember tulajdonképpen saját maga ellen küzd, s ha becsületesen teszi, annyi sumákolásnak sincs helye, mintha kanasztázik, nem is szóva az ultráról, vagy a pókerrel. A lapjárásnak, persze, igen nagy a szerepe, de egy igazi megszálott azt is kipróbálhatja, milyen logikával lehet szembeszegülni a végzetel. Ebben az esetben a balszerencsével.

A beszélgetés ekkor már unalomba fulladt volna, ha nem kezdi el valaki mondani a gazdasági és politikai híreket. Azon nyomban elfeledkezett mindenki az eredeti témáról: volt, ki sóhajtozott, más pénzügyi nehézségeit idézte föl, a harmadik a kultúra helyzetét, a negyedik, hogy mi és mekkora teher a közösségen, az ötödik... Csak hallgattam. Tudtam, az egyik már azon gondolkodik, melyik párthoz kellene átszereződnie, a másik azon töpreng, hogy miként kellene mégis összebékülnie az új főnökkel, akitől előléptetést remél, a harmadik nem tudja, melyik izmus vonzza most jobban a közönséget, a következő, hogy voltaképpen az ihlet adott, csak eredőjét kellene másra cserélni, az utolsó pedig... Még szerencse, hogy valaki betoppant, odaült az asztalhoz, és magyarul kezdte, nekünk, ötletnélkülieknek: miként keverik újra a kártyákat. Pedig béketűrés népvagyunk.

Persze, ha ismerte volna a passziánszot, tudta volna: nem mindegy, hogy az ember kispapóleont vagy nagynapóleont játszik. Akkor jutott eszembe: Tudjátok, azért bonyolultabb dolog a passziánsz, mert minden variációban más a sorrend. Rádadásul, semmi Jolly Joker!

– Nahát – könnyebbült meg. – Akkor ez valóban csak passzió, nem igazi játék!

VERESS MIKLÓS

A Vegyeskar Marlban

Tegnap délben elutazott az észak-német Marlba a Szegei Konzervatórium Vegyeskara, amely együttes elsősorban a ma-

gyar zeneművészetet népszerűsíti majd a német közönség előtt. Az együttes Berényi Bogáta karnagy vezeti.

Zsákbamacska-áruház

Kézbe veszem az újságot és óvatosan kinyitom. Bevallom: kicsit félve. Oly sok mindenre akartak már bepazlizni, hogy indokolt az óvatosság. Nyugati mintára terjednek nálunk is az ilyen hirdetések.

Egyik csoportjuk a katalógus-áruházak mintájára, vásárlásra csábít egy beküldehető megrendelőlap ellenében. Az áru utánvétellel postán érkezik. Általában bebizonyítják, hogy egyszeri és megismételhetetlen, életem nagy lehetősége és hogy milyen sokan jól jártak már a világon vele. Továbbá sajnálattal közlik, hogy 2-3 darabnál többet nem tudnak küldeni. A mohó állampolgár – a megadott határidőig – feladja a szelvényt, s pár hét múlva megérkezik a csomag. A köztes idő akkora, hogy egyetlen vágyakozó vevő sem találkozhat csomaggal kapott potenciális vásárlóval, azaz csak vaktában rendelhet. Bár ez sem teljesen igaz, hiszen sokszor már a hirdetésből kiderül, hogy a szóban forgó zseniális eszköz egyszerű bővít, amelytől tisztességes úton – akármilyen közönséges áruházi viszonyok között – nehéz megszabadulni.

De ne feledjem a hirdetések másik fajtáját, amelyben könnyűpénzt ígérnek. Eleinte a gyors meggazdagodás receptjeiért pénzt kértek a leleményes tudorok. Az átlagember feladta az 50-500 forintot, és pár hét múlva rájöhött arra, hogy mi a Nagy Űzlet? Ilyen hirdetés feladni. Ma már olcsó, otthoni és alkalmi munkát kínálnak csupán felbélyegzett válaszborítékért. Amit persze ugyanúgy nem ingyen osztogatnak, hiszen a boríték utánvetés küldeményként jöhet vissza. No persze az is csökkentheti az ajánlat hitelét, ha több hasonló apróhirdetés található egymás alatt. Csak árakban és címekben térnek el, a csábítás ugyanaz.

Bár a téma örök, hiszen minduntalan Rejtő Jenő jut eszembe. Tudják: Ha gyorsan és jutányosan világhírű óhajt lenni, olvassa el főművem: „Hogyan élhetünk gazdagon, sikeresen és egészségesen”. Szíves megrendelését a Bostoni Beteg Hajléktalanok Szeretőkórházába várom.

Az (ötlet)gazdag szegények.

TAKÁCS VIKTOR

Szolgálni és segíteni

Nyugdíjba vonul Dömötör János

– Mi volt az ars poéticája, amikor elindult a pályán? – kérdeztem Dömötör Jánost.

– A XX. század nagy humanistájának, Albert Schweitzernek egy rövid és tömör mondatát választottam akkor és ezt tartom a mai napig is ars poéticámnak: *Szolgálni és segíteni*. Ez nekem a szerette város szolgálatát jelenti. Többször hívtak különböző országos intézmények vezető helyeire, de az csak pozíciót jelentett volna, s számomra a város kultúrája és művészete volt az igazi ügy.

– Igazgató úr, mit sikerült és mit nem sikerült megvalósítani a három évtized alatt?

– 1961. november 16-án kerültem a Tornyai János Múzeumba. A feladatok, amelyek akkor álltak előttem, jórészt már adottak voltak. Adottak voltak a nagy elődök által. A három klasszikus múzeumi területen (a régészet, a néprajz és a képzőművészet) Kiss Lajos, Banner János és Gallyasi Miklós örökébe léptem. Ha szabad ezt a kicsit túlzó kifejezést használni. A Banner professzor végezte óskori kutatások folytatódta a népvándorlással, s ezt főként kollégánom, B. Nagy Katalin végezte, aki a székutasi késő-avarkori temető feltárással tevékenykedett óriási energiával. A régészetben egy nagyon korszerű újkőr-reztor művészeti kiállítást hoztunk létre. S bár két évtizedes a kiállítás, még mindig van érdeklődője és látogatója, akik nagyon pozitív véleménnyel távoznak. A néprajzban Kiss Lajos nagy öröksége volt az iránymutató és ezen a területen a gyűjtemény gyarapítása, illetve a publikációs tevékenység fokozása volt az elsődleges cél. Hosszú időn át nem volt igazán szervezett az a terület, míg nem – a most is itt dolgozó – Nagy Verával stabilizálódott a helyzet. Itt a népi kismes-

FOTÓ: ENYEDI ZOLTÁN

Az ősz hajú, de fiatalos Dömötör Jánost, a vásárhelyi Tornyai János Múzeum igazgatóját ma délelőtt búcsúztatják ünnepélyes keretek között. Az országosan is elismert immáron 69 éves mester nyugdíjba vonul. Helyét Nagy Imre – egyelőre még mint megbízott igazgató – veszi át.

tersegek és a népi építészet területén tudunk előrelépni. Példa rá a tanyamúzeum, a csucsi fazekasház és az Erzsébet úti szélmalom. A képzőművészet volt a legkényesebb terület, mert itt nem tárgyakkal kellett foglalkozni, hanem élő emberekkel, művészekkel. És persze a múlttal. Pótoltuk a múlt hiányosságait. Feldolgoztam a Tornyai-hagyatékot és közkincsé tettük Endre Béla életművét. A képzőművészetben az élő művészet volt az a terület leginkább, ami

fokozott körültekintést és tapintatot igényelt. Merthát érzékenyebbek és kicsit többet is adnak a társadalomnak, mint az átlag, de talán kicsit többet is kell elnéznünk a művészeknek. A legnagyobb eredményt és feladatot az Alföldi Galéria jelentette. Itt már nemcsak Vásárhely művészetét, hanem – a tágabb környezet – az Alföld művészetét is bemutattuk a XIX. század közepétől 1945-ig. A következő feladat már nyomban adódott. 1945-től kellene folytatnunk a bemutatást. Mi megfelelő anyaggal rendelkezünk a raktárban, de sajnos helyünk nincs, ahová kiállíthatnánk Kohán, Kurucz, Szalay, Csóhány és Fejér alkotásait. Az Alföldi Galériában lenne terület és lehetőség egy időszaki kiállításunk létrehozására. Ha ez sikerülne, akkor a képzőművészet teljes egészében átkerülhetne az Alföldi Galériába, s így a Tornyai János Múzeumban felszabadulna 8-9 terem, ahol a nagyon hiányzó komplex kiállítást mutathatnánk be, amelyben lenne régészet, néprajz és helytörténet. Így megfelelő lehetőséget kapna a képzőművészet és a város múltja is.

– Hogyan tovább, mit csinál majd az aktív munka befejezése után?

– Egy darabig – úgymond fél lábbal – még itt maradok az intézményben, mert bizonyos művelődés- és helytörténeti feladatok itt tartanak. S hát jó néhány írásbeli házfeladat is van, amit eddig még nem tudtam megoldani. Ezek is rám várnak. A munka mellett pedig ott van 15 unokám, akik közül a nagyobbak tapasztalataimra, míg a kisebbek a tata bolondozásaira tartanak igényt. Úgyhogy nem valószínű, hogy fogok unatkozni.

SZABÓ C. SZILÁRD

Mester és macisajt

Nos hát van a közelünkben egy „minimarket”, éjjel s nappal vendégre váró. Mondom, aprócska bolt az, egyszerre négyfél nem is férnek be oda többet. Szerda éjjel is épp ennyien voltunk, előttem két rendőrs egy – köznyelven szólva – vápos katoná úr. A hosszú éjszakát könnyítendő, falnivalót vásároltak a rend őrei. És akkor hirtelen elhangzott egy hangy mondatocská, amitől nekem mégis összeszorult a gyomrom. Azt mondja a főtörzsőrmester úr, hogy hát, Mester, nekem is egy macisajtot. Az a bizonyos Mester pedig a pultocská mögötti fiatalember volt, a kiszolgáló. Adta szépen a macisajtot, én meg azon tűnődtem, hogy ez azért mégsem megszólítás, mint inkább elszólás volt, onnan az egynehány évvel ezelőtől, a könnyedebb gumibotos időkől, amikor az egyenruha kéjkének magosából le lehetett szúmi ezt az uram helyetti, lekezelő és, valljuk csak meg, bugris mesterem-et. Különbben még azt se gondolom, hogy a főtörzsőrmester bántó szándékkal mondta volna. Meg azt se, jellemző, hogy épp rendőrs az illető.

Miután elmentek, gondoltam, megkérde az eladót, mi a véleménye mesterré avatásáról. Aztán, bizalmaskodik a fene, letettem róla. Mert hát kérdezi-e tőlem manapság valaki, hogy rongyosra rúgott dorkóban, klottgatyában és foszló szélű pulóverecskében mi a csudát keresek éjjel előtt három perccel a novemberi szélől fagyosra sikált utcán. Dehogya kérde. Akkor most átró a klaszikus mondást. Hangozzék imígyen: Mester, hideg volt, mint egy macisajtban!

DAL

„Még sose adtam interjút, ez lesz az első” – mondja mosolyogva. „Ugyan! – ütöm el a dolgot – Csak beszélgetni fogunk.” A karcsú, vörös hajú lány pedig oly fesztelenül, otthonosan válaszol, mond véleményt, mintha századszor ülne szemben hírlapíróval.

Tízéves korában kezdett balettozni, az Állami Balettintézetben néptánc szakon végzett. Öt éve, a megalakuláskor került a Szegei Baletthez Kovács Anitával, Fekete Hedviggel és Juronics Tamással együtt. Huszonkét esztendősek. Mostanában kapják első nagyobb szólófeladataikat. Művészé érejük egybeesik a társulat felnőtté válásával. A Szegei Balettről a már mindenki tudja, hogy az ország egyik legjelentősebb műhelye, s megjelennek már a nemzetközi porondon. Péntek Katával csütörtökön ültünk le beszélgetni.

– Kezdetben úgy működött ez a társulat, hogy a főszerepekre neves vendégek jöttek, ti pedig körülöttük táncoltatok.

– Jó volt ez így, hiszen akkor mi még nem voltunk elég felkészültek és érettek ahhoz, hogy főszerepeket táncoljunk. Másrészt sokat lehetett tanulni például Szakály Györgytől vagy Metzger Mártától. Kezdetől itt volt viszont Zarnóczy Gizella, később jött Prepeliczay Annamária, s rájuk már lehetett előadásokat építeni, s akiknek a jelenléte nekünk nagyon sokat jelentett és jelent. Mellettük pedig egyre nagyobb teret kaptunk mi. Szerintem Imre Zoltán helyesen ismerte föl, hogy egyre inkább a társulatra kell támaszkodnia.

– Ruszt Józsefnek van egy színházfejlesztési elmélete, mely szerint összejön egy társaság, elmegy valahová színházat csinálni, nagyon szeretik egymást, sokat dolgoznak. Néhány év múlva – ha elég tehetségesek – jönnek a sikerek, sztárok nevelődnek ki, mások sikertelenek maradnak, megkeserednek, megindul a bomlás.

– Én ezt a folyamatot itt nem érzem. Mi még a legszebb időszakunkat éljük. Kevesen vagyunk, mindenki kap lehetőséget, mindenki meg tudja mutatni magát. Nálunk sok vendégkoreográfus dolgozik, sokféle szemlélettel ismerkedik meg a társulat. Ez különösen nekünk, akik itt kezdünk, nagyon komoly tréning is volt. Tavaly például Yorma Uottinen mindössze tíz napot töltött itt, s azalatt „bevágtuk” negyven perces darabját. Ez bizonyította, hogy mindenki nagyon tud koncentrálni, és megfeszítetten képes dolgozni, ha arra van szükség. Nem történhet meg az, ami Győrben, hogy egyetlen ember ízlése érvényesül, egyetlen ember koreográfá, ezért aztán ha ő elmegy, minden összeomlik. Mi nem egyetlen stílusban táncolunk. A különböző stílusok, a koreográfusok munkái aztán egymásra épülnek.

Nagy feladatok előtt

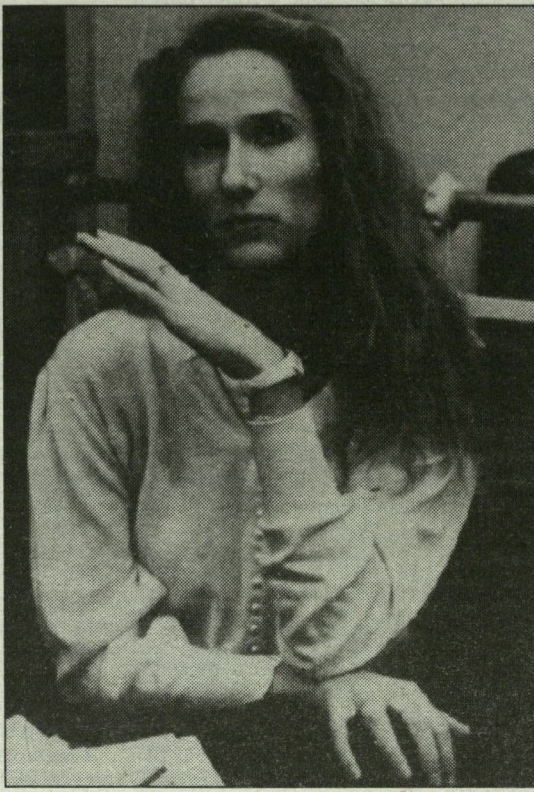
Péntek Kata portréja

– Ki volt a legnagyobb hatással rád?

– Talán Yorma. De ezzel nem vagyok egyedül a társulattal. Annyira más volt, amit kért tőlünk, és olyan szuggesztív ember. A fejlődésben viszont Imre Zoltánnak köszönhetek a legtöbbet. Ő tanított meg a színpadi jelenléte fontosságára.

– Te mostanában kerültél az első vonalba, a tavalyi évadban kaptad az első főszerepeket.

– A Vonzások és választások vénkisasszonya volt az első, amire azt lehet mondani, hogy szerep. Ami végigkísérhető.

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

Yorma darabjában (Az álom mögött) nem voltak igazán fő-, és mellékszerepek, de ott is az első három párbán voltam, a Varázsdobozban pedig egy partizánlányt táncoltam. Különös expresszív figura, eddig a legférszább szerepem volt.

– Végül pedig az Egy alighasznált szárítókötél visszaemlékezései című stúdiobalett. Amikor megnéztem azt mondtam magamban, Juronics Tamás vette észre először, hogy Péntek Kata milyen szép.

– Érdekes ennek a szerepnek a története. Ha őszinte akarok lenni, azt kell mondanom, véletlenül kerültem a darabba.

– Szerinted vannak véletlenek?

– Épp ezt akarom elmesélni! Tamás három emberrel kezdett dolgozni, később csatlakozott negyediknek Pataki András. Aztán egyszer szólt: „Kéne’ még valamit csinálni, ez így túl rövid, ki ér rá?” A stúdiót ugyanis szabadidőnkben csináljuk. Mindenki szabadkozott, ki ezért nem ért rá, ki amazért. Én meg mondtam, végülis ráérek, „Na jó, akkor maradj itt.” Maradtam, és nem bántam meg. Aztán jóval később, Ulmban beszélgettünk Gizivel, mondtam, milyen érdekes hogy teljesen véletlenül kerültem ebbe a darabba, és hogy milyen jó. Te figyelj, ez nem volt véletlen, mondta ő, Tamás már kezdetől tudta, hogy veled akarja csinálni!

– Milyen karakterű szerepeket érzel magadhoz közel állónak? Van egyáltalán ilyen típus?

– Azt hiszem, nincs.

– Mi az, amit nem szeretsz?

– Az olyan baletteket nem szeretem, amik igazából nem szólnak semmiről. Azt hiszem, az a görcsös mosoly meg legnehezebben, amelynek nincs semmi tartalma.

– És ha figurákban gondolkodunk?

– Akkor sincs olyan, amit nem szeretnék. Lehet szép, csúnya gonosz, öreg, fiatal. A Vonzások és választásokban egy gonosz vénkisasszony voltam. Meg kellett küzdenem vele, különösen, mert nem volt párom; nem jutott. Tudod, ez a táncban nagyon fontos. Persze ezt Imre Zoltán sem véletlenül rendezte épp így! Rádadásul feladat sem kifejezetten táncos volt, hanem nagyon erősen színészi.

– Azt írják a szakértők, a szegei társulat éppen ebben a legjobb: a tánc-színházban.

– Igen és ha elárulhatok titkokat a jövőről, a következő bemutatónkra is ennek jegyében készülünk. A három egyfelvonásos három koreográfusa Lőrinc Katalin, Imre Zoltán és Juronics Tamás. Nekem két komoly feladatom lesz benne, ezért fontos nekem ez az est.

MÁROK TAMÁS